

Duurzaam onderhoud van Rhododendrons

Hoe hou je rhodo's zo lang mogelijk gezond en in leven?

Over het planten en onderhouden van rhododendrons zijn pagina's vol geschreven. Ook de rhododendrongoeroes Hanns Meltzer en David Millais hebben zich in dezen niet onbetuigd gelaten. Prof. dr. Lou Traas, oud-voorzitter van de Nederlandse Rhododendron Vereniging (NRV), maakte een bewerking van het artikel *Lasting care for rhododendrons* van de Engelse rhodokweker David Millais.

Auteur: Lou Traas

David Millais is de huidige eigenaar van de bekende Engelse Millais-kwekerij. Als ik het goed heb, is hij alweer de derde generatie van zijn familie die deze kwekerij bestuurt. Je moet dus aannemen dat hij ook de gebundelde ervaring van drie generaties kwekers in zijn artikel heeft gelegd.

Verrassend is de visie van David Millais op de levensduur van rhododendrons. Volgens hem zijn sommige van de dwergrhodo's goed voor meer dan vijftig jaar, terwijl klimaatharde hybriden meer dan een eeuw meegaan. Slechts weinigen van ons zullen zich, denk ik, realiseren dat ze een zo langdurig proces in werking stellen als ze nieuw verkregen planten (op de door Hanns Meltzer aanbevolen wijze) in de grond zetten. De levensduur is dus lang. Maar met het in gang zetten van het groeiproces is de zorg niet afgelopen. Want de vereisten waaraan moet worden voldaan om de plant in leven te houden, veranderen in de loop van de tijd.

Naarmate een plant ouder wordt, verlangt hij steeds wat meer voedingsmiddelen en water. Ook wijzigen de groeicondities waarin hij staat. Groot wordende planten komen vaak in meer schaduwrijke omstandigheden te staan, ingekapseld door eromheen staande planten. Of ze groeien boven de omheining uit en krijgen de volle kracht van koude oostenwinden te verwerken. En dan hebben we ongunstige incidenten als geblokkeerd rakende afwateringen, droge zomers en klimaatveranderingen nog buiten beschouwing gelaten. Het optreden van dit soort dingen moet natuurlijk nauwgezet in de gaten worden gehouden en adequaat worden aangepakt. Soms is verplanting van de struik(en) nodig. Belangrijk is daarbij in aanmerking te nemen dat verplanting in dezelfde soort grond de plant geen goed doet. Gebruik daarom bij herplanting flink wat verse nieuwe plantgrond (voor samenstelling zie artikel H. Meltzer). Ook het liften van planten is na verloop van tijd vaak nodig. Niet zelden worden planten te diep geplaatst en werken ze zich nog verder de grond in. Voor wat oudere verzamelingen is

**Het is een wijdverbreid
misverstand dat
rhododendrons de voorkeur
geven aan schaduw, zegt
David Millais**

daarom een algehele 'lift'-exercitie niet zelden een noodzaak. Deze zal vaak leiden tot een enorme verbetering van de conditie van de planten. Hieruit volgt dat men moet oppassen om planten van jaar tot jaar niet te zwaar te mulchen met schors of oud blad. Wie jaarlijks een laag van 5 cm aanbrengt, loopt het gevaar de struiken langzaam maar zeker te begraven. Dat dit begraafproces aan de gang is, kan blijken uit takken die uit de bodem omhoogkomen in plaats van uit de stam. Soms komt men wel tegen dat er ter bestrijding van onkruiden onder de mulchlaag een lap(je) vloerbedekking of worteldoek om de struik heen wordt gelegd. Dat is echter beslist af

te raden, omdat dan de beluchting van de plant en de vochtregulatie worden verstoord, terwijl ook het ontwikkelen van nieuwe wortels wordt verhindert.

David Millais vermeldt dat hij een stakerige plant van twee meter heeft veranderd in een keurige bossige struik door gedurende een aantal seizoenen flink te snoeien in juni

Ruimte

Een volgende zonde waaraan men zich soms te buiten gaat is overbeplanting. Het is niet goed voor te stellen dat een drie jaar oude hybride die geplant wordt, na tien jaar een ruimte nodig heeft van 2 m x 2 m. Niemand wil graag een tuin met open stukken onbebouwde grond waarin allerlei onkruiden zich kunnen ontwikkelen. Daarom wordt er vaak te dicht opeen geplant. Daar is op zich nog niets mis mee, als men dan na 5 of 6 jaar maar gaat uitdunnen en/of planten verplaatsen, maar slechts weinig mensen doen dat. Velen lopen te mopperen dat ze geen ruimte meer hebben voor nieuwe juwelen die ze tegenkomen. Maar ga eens kijken – zegt David Millais – in de tuin High Beeches in Zuidoost-Engeland (die we tijdens de mei-excursie bezochten) voor planten in een goede ruimtelijke indeling, waar ze de gelegenheid krijgen zich te ontwikkelen en hun echte karakteristieken te tonen. Een bijkomend voordeel is een betere luchtstroom rond de planten en veel minder kans op meeldauw of andere schimmelziekten.

Als je hybriden langs een muur of hek plant, vergeet dan niet minstens 1 meter afstand te houden om de plant zich evenwichtig te laten ontwikkelen. Doe je dat niet, dan zal hij vooruitvallen en in elkaar zakken. Bij planten naast een heg moet men 2 tot 3 meter tussenruimte houden, zodat de heg kan groeien en geknipt kan worden. Bovendien zijn rhododendrons bij voorbaat de verliezende partij ten opzichte van Leylandi's of andere haagconiferen als het om groeikracht gaat.

Licht of schaduw

Het is een wijdverbreid misverstand dat rho-

dodendrons de voorkeur geven aan schaduw, zegt David Millais. Hij wijst erop dat je bij veel kwekerijen zeer gezonde planten kunt zien groeien die vrijwel in de volle zon staan. Volgens hem bevordert een zonnige positie een sterke, goed vertakte en tevens compacte groei, terwijl schaduw leidt tot een zwakke stakerige groei, vatbaarheid voor meeldauw en andere ziekten en een armzalige bloei. Een klein lichtpuntje ziet David nog wel voor schaduw, namelijk dat de duur van de bloei erdoor verlengd wordt en de bloemen langer mooi blijven. Zijn suggestie is een compromis van 15% schaduw, genoeg om de bloemen te beschermen tegen al te veel licht en toch een sterke plant te krijgen. Een uitzondering op deze regel vormen planten die in juni en/of juli bloeien als de zonnestralen veel krachtiger zijn. Dus concludeert David: aarzel niet om, als daar aanleiding toe is, de boomchirurg een paar bomen te laten weghalen en je rhodo's het licht te laten zien voor het te laat is.

Mijn ervaring is dat David Millais gelijk heeft als het gaat om sterke hybriden die mede op groeien in de volle zon gekweekt zijn. Maar als het gaat om wat minder sterke planten en om species,

zou ik toch wat meer schaduw willen bepleiten, namelijk 25%. En als het gaat om grootbladige struiken kun je wel tot 50% schaduw gaan, als er maar voldoende licht is. Plaatsing in het halfdonker moet altijd worden ontraden. Met rex, rex ssp. fictolacteum, preastans, rothschildii, basilicum en astrochnoum - alle grootbladig - heb ik goede ervaringen in ± 50% schaduw, maar met voldoende licht en lucht. Navrant is dat ik Mrs Millais – een hybride afkomstig uit de kwekerij van David en nota bene genoemd naar zijn eigen moeder – die bij mij in de volle zon stond, daaruit weg heb moeten halen omdat hij dreigde te verkommeren en in de schaduw heb geplaatst, waar hij na twee jaar hersteld is en dit jaar goed heeft gebloeid. Alle regels kennen dus kennelijk uitzonderingen en de les is: "houd onder alle omstandigheden je planten goed in de gaten en stel waar nodig bij."

Jaarlijks onderhoud

Rhododendrons zijn geen grote eters. Ze hebben niet veel kunstmest nodig. Als de plant eenmaal goed is aangeslagen, is een goede mulch van schors of oud blad om de paar jaar van meer nut

David Millais

dan kunstmest. Kunstmest beveelt Millais alleen aan in het eerste jaar of zo, na het planten en als de plant er slecht uitziet. Het beste is dan het gebruik van een soort met langdurige werking die de voedingsstoffen zeer geleidelijk over een periode van twaalf maanden afgeeft, met daarin ruim fosfaat en potas. Geef het in maart; dat is dan voldoende voor het hele jaar.

Het 'koppen' van uitgebloeide bloemen is een saai werkje als je een grote tuin hebt (in grote tuinen zoals Exbury Gardens zijn groepen vrijwiligers daar wekenlang mee bezig) maar toch erg nuttig. Het voorkomt dat een heleboel energie van de plant wordt verspild aan zaadproductie en helpt om een mooie bossige vorm te creëren. Je kunt vaak drie of vier nieuwe scheuten zien groeien uit de plaats waar gekopt is en slechts één enkele scheut waar men het zaad heeft laten zitten. En al die nieuwe scheuten dragen bij aan een bossig uiterlijk en aan meer bloemen volgend jaar. Als het koppen van alle planten een te grote opgave wordt gevonden, concentreer je dan op de jonge, de zeldzame en de zieke planten. Als het seizoen vordert, vergeet dan het water geven niet. Veel rhododendrons komen oorspronkelijk uit moessongebieden met hevige regenbuien in juni. Bovendien heeft onderzoek aangetoond dat juni en juli de maanden zijn dat de bloemknoppen worden gezet voor het volgende jaar.

Als de groei van de scheuten heel erg krachtig is, aarzel dan niet om lange magere terug te snoeien en zo bij te dragen aan het ontstaan van een bossige groei

Regenwater is het beste, maar kraanwater is beter dan niets. Elke week een flinke plens water leidt ertoe dat de wortels naar water gaan zoeken en is beter dan een frequente gift van kleine beetjes.

Ikzelf vind een regelmatige verfrissing toch niet zo gek, als het een week of langer dag in dag uit flink zonnig is. Ik geef dan elke dag of om de andere dag, aan het eind van de middag als het nog behoorlijk heet is en de bladeren het zwaar te verduren hebben, gedurende een klein uur

een fijn vernevelde besproeiing die alles weer volledig opfrist. Kwekers doen vaak hetzelfde in hun kassen voor jonge planten. Wel is het nodig daartoe de juiste sproeikoppen te installeren, en niet van die tikkende sproeiers die voor gazons worden gebruikt en alleen maar een plens water neergooien.

Snoeien

Om een goed vertakte plant te krijgen, haalt iedere beroepskweker in mei en juni jonge scheuten van de stengel af tot op de naastgelegen bladerkrans aan die stengel. Daardoor ontstaan drie tot vijf nieuwe scheuten aan de stengel en wordt de plant bossiger, met de potentie van meer bloemknoppen het volgende jaar. Iedere tuinman/vrouw kan dit bij zijn/haar eigen planten doen en ook bij oudere planten, zeker bij dwarsgroeiende scheuten die de plant stakerig maken. Als je in juni, na de bloei, snoeit, kun je van de

bloemen genieten en de plant heeft nog ruim voldoende kracht in zich om nieuwe scheuten te maken en (hopelijk) bloemknoppen te zetten voor het volgende seizoen. David Millais vermeldt dat hij een stakerige plant van twee meter heeft veranderd in een keurige bossige struik door gedurende een aantal seizoenen flink te snoeien in juni.

Regenereren

Het is zeer wel denkbaar dat een plant, naarmate deze ouder wordt, geleidelijk achteruit gaat in conditie vanwege schaduw of droogte, of dat hij eenvoudig te groot wordt voor de plaats waar hij is geplant. De vraag is dan wat te doen met zo'n enorme plant, waar je niet droog meer langs kunt lopen als het regent of die de toegang tot het huis gedeeltelijk blokkeert. Meestal wordt dit soort problemen opgelost door de heggenschaar te pakken en de aanstootgevende takken eenvoudig weg te knippen. Maar na dit een paar jaar

te hebben herhaald is het aanzien van de struik veranderd van schuin oplopend in verticaal, en na nog een paar jaar gaat de struik overhellen en vormt deze een tunnel. Tegen die tijd worden de zijkanten dun, met weinig bladeren en nog minder bloemen en heeft de struik alle aantrekkelijkheid verloren. Het is dan (al meer dan) tijd voor een grondige regeneratie, maar dit gaat dan wel het karakter van de tuin, in elk geval voor een paar jaar, aantasten.

Millais beveelt aan om oude winterharde hybriden terug te snoeien tot ongeveer 1 meter boven de grond en oude dwergrhodo's tot niet meer dan 30 cm

Volgens David Millais is de vuistregel die je bij grote regeneraties moet hanteren: als je de – te verwijderen – takken nog met een snoeischaar of heggenschaar kunt doorknippen, kun je deze operatie het best onmiddellijk na de bloei uitvoeren. Maar als de takken dikker zijn en je echt een zaag nodig hebt om ze te verwijderen, dan is de beste tijd om dat te doen laat in de winter. De plant is dan vol energie met opkomend sap in het voorjaar, wat de slapende knoppen forceert om uit de stam uit te breken. Een andere vuistregel is dat rhodo's met een ruige, oneffen bast meestal goed op zo'n stevige behandeling reageren, maar dat planten met een schilferende bast er veelal aan doodgaan. Dus u bent gewaarschuwd! Meestal werkt het niet om takken maar een beperkt stuk terug te zagen. Als je er meer dan 50 cm afhaalt, ben je vrijwel altijd al het blad kwijt en de regeneratie van zo'n stakerig geraamte zal veelal spaarzaam zijn en zeker niet de bossige plant creëren die je graag wilt hebben. Het is daarom veel beter flink terug te snoeien en alle dunne bladloze takken die vanuit de plantplaats in een wijde krans staan, weg te nemen, zodat alleen de kern overblijft.

David beveelt aan om oude winterharde hybriden terug te snoeien tot ongeveer 1 meter boven de grond en oude dwergrhodo's tot niet meer dan 30 cm. Door zo in te grijpen zal al na een jaar een evenwichtige nieuwe groei ontstaan.

Deze handelwijze kan ook worden toegepast bij bladverliezende zowel als bladhoudende azalea's, maar wordt niet aanbevolen voor langzaam groeiende planten zoals sommige species. Ook kunnen geen goede resultaten worden verwacht bij planten die hun bladeren maar een of twee jaar vasthouden en bij variëteiten die van nature al een boomachtig voorkomen hebben. Evenmin veelbelovend is het als planten al tekenen van 'stress' vertonen met weinig of geen nieuwe groei. Een zware terugsnoui betekent dan meestal de dood. Het is daarom belangrijk om – indien nodig – de groei van een plant eerst te verhogen met kunstmest of mulch. Lukt dit niet, dan is het beter maar gelijk door te pakken en de plant te rooien. Met het inschakelen van de versnipperaar moet men echter voorzichtig zijn. Om te beginnen moet altijd eerst het materiaal afkomstig van zieke planten worden verwijderd. Snippers van gezonde planten kunnen uitgestrooid worden rond de bestaande planten als mulch, maar beslist niet dikker dan 4 cm. Niet gecomposteerde chips nemen de in de grond aanwezige stikstof op en leiden tot gele nieuwe bladeren bij de omringende struiken. Gedurende het eerste jaar na een zware snoei is het belangrijk om zo veel mogelijk groei in de overblijvende stomp te brengen door deze te voeden met een langzaam vrijgevend kunstmest, een goede mulch en water tijdens droogteperiodes. De ontspruitende scheuten kunnen gevoelig zijn voor vorst en voor vraat, alsmede voor aanvallen van insecten en meeldauw. Een andere zorg doet zich voor bij geënte planten: kijk uit voor scheuten met niet gewenste bladtypen die uit de stompen tevoorschijn komen en ruk die onmiddellijk uit. Als de groei van de scheuten heel erg krachtig is, aarzel dan niet om lange magere terug te snoeien en zo bij te dragen aan het ontstaan van een bossige groei. Het is onwaarschijnlijk dat er na één jaar al bloemknoppen verschijnen, maar na twee jaar moet de oude stomp grotendeels overgroeid zijn en kunnen er al knoppen ont-

staan, die dan het derde jaar bloeien. Als de hele tuin aan een grondige vernieuwingsbeurt toe is en men gaat dit ook daadwerkelijk aanpakken, moet men rekenen met een volledige verandering van het karakter van de tuin. Daarom verdient het aanbeveling de vernieuwing in stappen te doen. Het went dan geleidelijk en bovendien is dit vriendelijker voor de portemonnee.

Dit waren de wijze lessen van David Millais die ook voor ons relevant lijken; dus nu aan het werk om ze ook in praktijk te brengen.

Auteur prof. dr. Lou Traas is oud-voorzitter van de Nederlandse Rhododendron Vereniging (NRV). Dit artikel - eerder gepubliceerd in het NDV-orgaan Rhodomania - is een bewerking van het artikel Lasting care for rhododendrons van David Millais (Jaarboek 2010 van de Rhododendron, Camellia en Magnolia Group van de Royal Horticultural Society). De bijdrage Rhododendronplanten planten van Hanns Meltzer is verschenen in Rhodomania, nr. 2/2011.

Rhododendronkwekerij Kerperien gespecialiseerd in alle gangbare rhododendrons van 50 cm tot XL

T: 0524-541 301
F: 0524-541 239
www.kerperien.nl
info@kerperien.nl